

Misjon til forandring – transforming mission

KNUD JØRGENSEN

Det ble i 1910 holdt en misjonskonferanse i Edinburgh som satte dype spor i misjon og kirkeliv i det 20. århundre. Konferansen løftet opp temaet "Verdens evangelisering i vår generasjon". Konferansen staket ut visjoner for det 20. århundre og førte til en utvikling som i 1948 resulterte i opprettelsen av Kirkenes Verdensråd og i 1974 ga støtet til Lausannebevegelsen. Slik har begge disse strømninger sitt utgangspunkt i Edinburgh 1910. Derfor har da også begge feiret i 2010 med konferanser i Edinburgh og Cape Town.

I Norge feiret vi hundreåret med en konferanse om "Misjon til forandring - Transforming Mission" 7.-9. september. Konferansen ble arrangert av Norges Kristne Råd, Norsk Råd for Misjon og Evangelisering – NORME, Mellømkirkelig Råd for Den norske kirke, Samarbeidsråd for Menighet og Misjon i Den norske kirke - SMM, Egede Instituttet og Areopagos.

Vårt utgangspunkt var om vi i 2010 kunne tenke omvendt av hva man gjorde i 1910 og invitere Sør til å evaluere oss og slik gi oss inspirasjon og utfordringer til veien videre?

Edinburgh 1910 så på seg selv som økumenisk selv om katolikker, ortodokse og pinsevenner ikke ble invitert. Sammen med andre kristne har alle tre spilt en sentral rolle i misjon i dag og i den internasjonale feiringen. Det samme har vært tilfelle i hjemlig sammenheng.

Hovedfokus for den hjemlige feiring var en *Sør-evaluering av*

misjon og kirkens rolle i misjon i Norge. Vi inviterte et team fra Sør til å begynne en prosess for en slik evaluering. Teamet var satt sammen av personer som kjenner vår situasjon og har bred erfaring innen misjon. Teamet hadde økumenisk bredde med representanter fra pinsebevegelsen, luthersk tradisjon og den ortodokse kirke og omfattet personer fra Madagaskar (Dr. Peri Rasolondraibe), Hong Kong (Biskop Nicholas Tai), Korea (Dr. Julie Ma) og Hellas (Dr. Anastasia Vassiliadou). Vi hadde imidlertid håpet på og arbeidet for enda større geografisk bredde og representativitet.

I tillegg fikk vi sentrale innspill fra Dr. Kenneth Ross, som har vært en av initiativtakerne til feiringen internasjonalt, og vi brukte mye tid på panelsamtaler og forarbeiding av utfordringer og innspill fra teamet fra Sør. Vi kunne ønsket en enda større bredde i innspill og deltakelse fra hele bredden av kirker i Norge, og vi kunne ha ønsket klarere visjoner om fremtiden for norsk misjons virke globalt.

Den følgende rapporten reflekterer både hva vi hørte fra teamet fra Sør og fra Dr. Kenneth Ross, og den reflekterer vår respons på og samtale om konferansens hovedtemaer. Den sendes ut til de 300 deltakerne i konferansen, og til medlemmer i Norges Kristne Råd og NORME med en sterk utfordring til å la rapporten danne grunnlag for en videre samtale og prosess omkring "misjon til forandring" lokalt og globalt.

Bak denne rapporten står konferansens planleggingsutvalg (Rolv Olsen, Beate Fagerli, Ørnulf Steen, Rolf Ekenes, Knut Halten og Knud Jørgensen). Det er også bedt om innspill fra Else-Britt Nilsen, Tormod Engelsviken og Roar G. Fotland. En gruppe missiologer som besto av Vija Herefoss, Solveig Omland, Frank-Ole Thoresen og Tormod Engelsviken refererte det som ble sagt i konferansen. Hovedpunkter i dette referatet er også inkludert i denne rapporten.

1. Spiritualitet

"Misjon til forandring" handler om spiritualitet: Det er Den Helige Ånd som får de døde bein til å leve igjen. Kirkens og misjonens liv er Guds Ånds liv i verden. Kildene til dette livet finnes i Ord og sakrament. Nådemidlene forvandler oss til nye mennesker. Det åndelige livet gir seg uttrykk på mangfoldige måter:

Tilbedelse, bønn, meditasjon/kontemplasjon, åndelig veiledning og utrustning av Guds folk med åndelige gaver. I dag er det hos mange en lengsel etter fornyelse. Tegn på denne lengselen finner vi eksempler på i retreatbevegelsen, interessen for pilegrimsvandring, Taize-bevegelsen, *lectio divina* og, i kirkens utkant, nyåndelige bevegelser og en sekulær spiritualitet.

Kirker og kristne i Norge har de siste årene økt sitt engasjement i spiritualitetens ulike former, ikke minst i et fokus på sammenhengen mellom personlig erfaring og evangelisering. Kunne vi i større grad lære fra hverandre? Kunne vi være åpne for en helhetlig spiritualitet hvor vi både er i og blir Guds hender? Spiritualitet handler ikke om isolasjon, men om fellesskap og tjeneste. Forutsetningen er kunnskap om og erfaring innen spiritualitet, å lære at vi er salt og lys. Trekanten "Ordet-bønn-dagligliv" er viktig som en kilde og som en utrustning til å leve i verden.

Viktige spørsmål for oss på veien mot å utvikle en levende misjonal spiritualitet omfatter:

- Hvordan utvikle mitt åndelige liv
- Hvordan leve ut spiritualitet i hverdagen utenfor kirkens rom, i et inkarnert liv. Hvis ikke Ordet blir kjøtt (*sarx*), blir det evangeliets sarkofag (likkiste)
- Hvordan elske min neste
- Hvordan oppleve Guds nærvær i mitt dagligliv

Mange av oss har et overfladisk åndelig liv. Guds folk trenger å våkne opp til Guds kraft. Når han handler, kommer vekkelsen, slik som kirkene opplever det i det globale Sør innen norsk misjons samarbeidskirker. Misjonsspiritualitet handler om at kristne tar på alvor dåpens kall til misjon. Dette har alltid vært en hovedkilde til misjonsengasjement.

En slik misjonsspiritualitet handler også om solidaritet – om et liv i nøydsomhet, en alternativ mot-kulturell livsstil, en askese som fører til en raus deling av det en har, for Kristi skyld. Slik har spiritualitet å gjøre med å ofre og å dele. Kristne og kirker i Norge må la seg utfordre og ryste av verdens nød og behov. Spiritualitet og rikdom vil alltid være et ulykkelig ekteskap. Underminerer den norske rikdommen fremtidens muligheter for norsk misjon, fornyelse og vekkelse?

I dagens Norge etterspør mange en genuin spiritualitet og åndelige erfaringer. I miljøer hvor alternativ religiøsitet står sterkt, finnes slike erfaringer. Skal kristne være relevante i slike miljøer, må vi kunne vitne om Jesu levende nærvær i eget liv.

I det globale Sør gir spiritualiteten seg noen steder sterke uttrykk i eksorsisme og kamp mot onde åndsmakter. Bønn er sentral. Kunne denne dimensjon i større grad være en del av kirkens åndelige liv i Norge i dag? Kan kirker og kristne i Sør og i migrantkirker i Norge la oss få oppleve deres åndelige liv, bønnens kraft og kampen mot onde åndsmakter?

2. Ungdom i kirken

Et av de primære mål for kirke og misjon er å utruste og gi rom for en ny generasjon i arbeid og beslutningstaking. Ofte har fornyelse kommet fra unge; deres liv og sinn er friskere og mer fantasifullt og derfor mer åpent for forandring. En sentral dimensjon er trosopplæring innen kirker og menigheter. Også kirkenes utdanningsinstitusjoner innen teologi, diakoni, kristenopplæring og misjon spiller en viktig rolle. I tillegg finner mange unge sin plass og sin tjeneste innen nye former for ung kirke.

Det satses mye på barn og ungdom innen kirke og misjon i Norge, også i form av studieprogram (som bachelor i ungdom, kultur og tro), gjennom utredninger og frivillige ungdomsorganisasjoner. Det satses på kristen opplæring/trosopplæring hvor familiens medvirkning vektlegges. I hvilken grad lar familier seg engasjere i dette? Hvordan er de utrustet til å praktisere troen i hjemmet? Eller er det slik at vi trenger å gjenvinne familien som arena for kristen tro? Mange, kanskje de fleste familier har mistet vanen med å be sammen. Skyhet spiller også inn: vi er tilbakeholdne med å dele troen i familien og derfor har unge ikke mot til å gjøre det heller. Å finne tid for familie blir avgjørende, for å dele og for å ha fellesskap. Uten dette mister våre trosopplæringstiltak sitt grunnlag.

Ingen læring skjer i verdifrie omgivelser. Tar vi innflytelsen fra omgivelser, venner og medier alvorlig? Og hva tenker vi om rollemodeller? Mange unge har et sterkt ønske om å være forandringsagenter. De er åpne for forandring, men mangler rollemodeller blant foreldre og ungdomsledere. Av rollemodeller

forventes et liv i lyset. Er det i virkeligheten slik at de unge ikke er hovedproblemet, men at de voksne, foreldrene og ungdomslederne svikter? Spennende opplegg må kombineres med at troen blir kjøtt og blod i rollemodeller som kan eksemplifisere troens liv i glede og sorg, i styrke og svakhet og slik peke på Guds storhet og nærhet.

Hvorfor forblir mange unge ikke i kirken? Unge forlater ofte kirken når de begynner å studere. Hva gjør vi for å få dem tilbake? Blir våre tradisjonelle opplegg og især formidlingen av evangeliet for grunn og for substansløs, uten styrke og utfordring? Om unge forlater den tradisjonelle gudstjenesten betyr ikke det nødvendigvis at de har forlatt kirke og tro. Hvordan satses det på relevante aktiviteter og, enda viktigere, på å utruste og dra inn unge i planlegging og gjennomføring? Det er langt fra alltid slik at unge bare ønsker å bli underholdt. Tvert om, vil de utfordres til forandring og "revolusjon".

Norske kirker har et godt rulleblad når det gjelder ulike organisasjoner som driver ungdomsarbeid. Kan det tas nye grep for å øke samarbeid og redusere konkurranse? De ulike organisasjoners arbeid kan ikke være et mål i seg selv. Har vi et felles mål og en felles visjon?

Norsk misjon engasjerer ungdom i teamtjeneste og opphold ute i kortere perioder. Her er et viktig skritt på veien mot en global visjon og et perspektiv på tvers av grenser. Om slike visjoner skal kvalifisere og transformere, må de bygge på et radikalt møte med Jesus Kristus.

3. Kirke i Norge

Kirker i Norge trenger fornyelse. Slik har det alltid vært og slik vil det alltid bli (*ecclesia semper reformanda*). Kirkens tilbakegang i Vesten gjør behovet for *fresh expressions* og for menighetsutvikling (*mission shaped church*) til en stor utfordring for alle kirker i Norge. Historien har mange eksempler på at slik fornyelse ble et springbrett for nye misjonstiltak hjemme og ute.

Fornyelse har ulike ansikter og kan komme innenfra eller utefra, f. eks. i følge med migrantkristne. Også møtet med annerledes troende og utfordringen til dialog og vitnesbyrd kan bidra til fornyelse. Den norske tradisjon med gå- og kom-struk-

turer trenger ikke å være en hindring så sant det bygges sterke broer mellom de to strukturer og mellom det globale og det lokale. Mønsteret med et skille mellom de to strukturer gjelder mindre innen frikirkene som aldri på samme måte som Den norske kirke har opplevd dette skillet.

En kirke som vil forandring (transformasjon) ser seg selv som en del av Guds misjon (*missio Dei*). Misjon er derfor en grunnleggende del av kirkens eksistens og ikke bare en av kirkens aktiviteter. En slik kirke er en kirke i bevegelse. For kirker i Norge gjelder det i tillegg at vekkelsestradisjonen fortsatt kan være en genererende kraft for kirkens fornyelse.

Fornyelse innen kirker vil imidlertid være betinget av menighetenes deltakelse gjennom bønn og faste. Prosessen kan tilføre kirken større kraft og økt potensial til å være en forandringsagent i Europa og globalt. Et eksempel på en slik forandring/forvandling finner man i den haugianske bevegelsen, en grasrotsbevegelse som initierte endring og fornyelse nedenfra. Forandringen skyldtes åndelig kraft, ikke makt og innflytelse i menneskelig forstand.

En samlet kirke i Norge bør ha ambisjoner om å påvirke den norske stat slik at denne blir en aktør som bidrar til forsoning og tilgivelse for tidligere kolonimakters overgrep. Minner om slike historiske overgrep mot det globale Sør trenger helbredelse og tilgivelse. Også i relasjon til norsk misjon er det minner og sår (for eksempel i forhold til misjonærbarne) som trenger helbredelse. Negativ bagasje må løftes frem og gjøres opp slik at vi kan legge den bak oss. Samtidig er bildet nyanisert: Misjonærer stod ofte sammen med de kolonialiserte og konfronterte kolonimakten.

Av teamet fra Sør ble det flere ganger understreket at det er avgjørende for fornyelse innen Den norske kirke at båndene til den norske stat løsnes. Sør-teamet beskrev videre forholdet mellom stat og kirke som "et konstantinsk fangenskap" (staten finansierer kirken og griper inn i kirkens anliggender). En slik beskrivelse ble kritisert for å mangle tilstrekkelig historisk forankring og for å overse det positive i mange hundre års kristen innvirkning på land og folk. Beskrivelsen kan videre sette i skyggen at menigheter fortsatt representerer et aktivt misjonalt arbeid på lokalplan. Man etterlyste derfor en mer nyanisert pre-

sentasjon av Den norske kirke. Den kan gi inntrykk av å være "a sleeping giant" på noen områder, men representerer dog fortsatt en kristen tilstedeværelse over hele landet.

Frikirker i Norge opplever det lettere å være kirke i en situasjon uten samme form for bindinger til staten som Den norske kirke har. Det kan være lettere for minoritetskirker å være en motkultur enn tilfellet er for en majoritetskirke. Det gjelder blant annet kallet til å være et korrektiv til forbrukersamfunnet, også via et kontemplantivt liv.

Flere etterlyste et bredere spekter i forkynnelsen. En migrantleder sa det slik: "Hvorfor har norsk forkynnelse beholdt forståelsen av en kjærlig Gud, men ikke fokusert på Guds hellighet?" En økende pluralisme aksentuerer et behov for å løfte frem Kristus som den enestående og for å tale klart om livets to utganger. Dette peker også på en nødvendig samtale innen kirke og misjon om grunnleggende spørsmål som forståelse av frelse og fortapelse, kirkeforståelse, strukturell og åndelig ondskap og etiske spørsmål. Mange opplever at universalisme (at alle blir frelst til slutt) blir mer og mer akseptert og ber derfor kirker i det globale Sør utfordre oss i Nord på dette og andre områder.

4. Misjon lokalt og globalt

En bred kirkeforståelse har som nevnt rom for både kom- og gå-strukturer. Gå-strukturen i dens ulike former er en genuin del av det å være kirke. I dagens situasjon sliter både komstrukturen (lokale menigheter) og gå-strukturen (misjonsselskaper, evangeliseringsteam, diakonale grupper, etc.); begge trenger å utvikle nye former for misjon slik at det globale mandat knyttes sammen med den lokale kirken (noen kaller dette for "glocal"). I 1910 skjelnet man mellom "the church on the mission field" og "the home base". Oppgaven for misjonen hjemme var å støtte den globale misjonen med forbønn, gaver og rekruttering av misjonærer. I dag trenger vi nye modeller. Det kan ikke på samme måten skjernes mellom ytre og indre misjon, og misjon til verdens ende avhenger ikke lenger av misjonærer fra Vesten. Heller ikke kan vi lenger tale om "misjonsfelter" eller behandle unge kirker som oppvoksende ungdommer. I tillegg gir ny misjonshistorie flere og flere

eksempler på at vestlig misjon var en igangsetter (katalysator), men det var lokale kristne som gikk med evangeliet fra sted til sted og plantet kirken.

Mønsteret med misjon "from the West to the rest" er blitt erstattet av en bevegelse "from everywhere to everyone". I stedet for enveistrafikk, vil snart mange nasjoner både sende og motta misjonærer (*multi-directional mission*). I tillegg tjener tusener av misjonærer i dag innen eget land (f.eks. India, Kina, Nigeria). Om Edinburgh 1910 representerte et høydepunkt for misjon fra Vest til Øst og Sør, markerer 100-årsfeiringen et nytt høydepunkt: misjon fra Asia/Afrika, ved asiater/afrikanere, i Asia/Afrika og verden rundt.

Dette skiftet resulterer i nye former for misjon – misjon nedenfra, lekfolkets misjon, mindre vekt på maktstrukturer og desto mer på sårbarhet. Det dannes "misjonsselskaper" uten hovedkontor og styre, uten sentralisert økonomi og uten strategidokumenter.

Det er tegn på at lokalmenigheten også i vår sammenheng er ved å ta over et større ansvar for misjon lokalt og globalt. Dette vokser ut av en forståelse av kirkens natur som misjon (misjonal kirke). I dag taler vi derfor om "kirken i misjon". Denne tenkning har dannet grunnlag for prosjektet "Menighet i bevegelse" som Samarbeidsråd for menighet og misjon i Den norske Kirke i en årrekke har stått bak. En del av tenkningen er her at vi i Norge lever i en misjonssituasjon. Det kommer også til uttrykk i voksende og ofte direkte kontakt mellom menigheter i Norge og menigheter innen kirker i det globale Sør, en kontakt som kan omfatte gjensidig forbønn og utvekslingsbesøk. Mange nordmenn har i dag førstehåndserfaringer med misjonsvirksomhet og opplever en økt grad av nærkontakt med kirken i sør. Tradisjonell misjon innen norske kirkesamfunn støtter slike tiltak og legger vekt på å tenke dem inn i fremtidig strategi.

Misjonsselskaper kan fortsatt kalles "kirkens entreprenører" i den forstand at de er med å utfordre til misjon og til å bygge kirke lokalt og globalt. Slik er hjemvendte misjonærer flere steder sentrale i arbeidet med også å plante menigheter i Norge.

I en tid hvor misjonsaktiviteter lokalt og globalt er i forandring (noen kaller det *liquid mission* slik man også i en post-

moderne setting kan tale om *liquid church*), trenger vi imidlertid organisasjoner som koordinerer og sørger for synergi slik at man ikke gjør seg for avhengig av enkeltpersoners eller enkeltmenigheters initiativ. Vi trenger organisasjoner som spør etter det jødiske perspektivet på misjon til "hedningene" som er så sentralt i Det nye Testamente. Og vi trenger organisasjoner og mennesker som minner om de som ennå ikke har hørt evangeliet (de unådde eller *'the unengaged'*). Bare en marginal del av tilgjengelige ressurser brukes inn imot disse grupper. Samtidig trenger vi å drøfte både teologi og metode omkring dette slik at vi samarbeider med kirker i sør og ikke igjen tenker "misjonsfelter".

Norsk misjon står i en brytningstid hvor man leter etter visjoner og nye former og er oppmerksom på tidligere tiders styrke og feil. Det betyr ikke at misjonsstrukturenes tid er forbi; heller ikke betyr det at kirken i Sør ikke trenger misjonærer. Sørteamet understreket behovet for misjonærer med spesialkompetanse innen ulike felt, især innen lederopplæring. Men man trenger ikke "hvite" misjonærer som bærer med seg en stor vestlig bagasje. I stedet ber man om kristne, også fra Nord, som er kalt til misjon. Misjonsarbeid er kall og vitnesbyrd og ikke bare profesjon. Kallet om å gå "til verdens ende" handler i dag mindre om geografi enn om i bred forstand å gå der ingen andre har gått, lokalt og globalt. Sør-teamet utfordrer norsk misjon til å arbeide med manglende enhet, slik Jesus Kristus og Faderen er ett og slik enheten er en forutsetning for at verden skal tro (Joh 17,21).

Sørteamet vurderte det som en styrke at norsk misjon har en historikk med helhetlig misjonsvirksomhet av både evangelieproklamasjon og diakoni. Misjon handler om et partnerskap. Et felles eierskap lokalt og globalt er derfor viktig. I samarbeidet med norsk misjon har kirker i det globale Sør ikke bare vært passive mottakere, men har som oftest selv blitt aktive deltakere i misjon. Norsk misjon har vektlagt evangeliet som frigjørende og sosialt virkekräftig. Dette har fremmet menneskeverd for marginaliserte grupper. Slik representerer norsk misjon en integrert forståelse av diakoni som mer enn symbolske handlinger eller veldedighet.

Representanter fra migrantmenigheter deltok aktivt i konfe-

ranse og samtaler. Her er et potensial for kirken i Norge. Innvanderne er en ressurs for kirken og samfunnet slik ikke minst Den katolske kirke og Baptistsamfunnet har opplevd. Flere migrantmenigheter har i dag en visjon om også å inspirere til fornyelse innen menigheter i Norge. Migrasjon er kanskje vår tids viktigste form for misjon. Enhver kristen innvanderer er en potensiell misjonær, men migrantmenigheter spør etter hjelp til å utruste immigranter til misjon i Norge.

Avslutning

Konferansen om 'Misjon til forandring – Transforming Mission' var en utfordrende norsk markering av hundreåret etter Edinburgh 1910s utfordring til misjon. Uten denne utfordring fra 1910 ville kristentroens rolle som en verdensreligion ha sett annerledes ut. I dag finner vi levende og tallrike uttrykk for kristentroen på alle seks kontinenter som en frukt av misjonens arbeid.

I dag utfordres vi på ny til forandring og transformasjon. Misjon har alltid vært transformerende – og, især de siste hundre år, vært i forandring. Begrepene *transformasjon*, *forsoning* og *myndiggjøring* (*empowerment*) kan hjelpe kirke og misjon videre. Det transformative handler om å fornye sinn og tanke som grunnlag for all annen forandring.

I dag utfordres vi som kristne til 'å vitne om Kristus i dag' slik hovedtemaet for den internasjonale feiring av hundreåret har vært. Det kan bare skje dersom vi er en del av *en global og vital kirke som finner kontekstuelle måter å formidle evangeliet på*. Vi ønsker med denne rapport å bidra til en samtale og en prosess hvor vi som Guds pilegrimsfolk på tvers av alle grenser leter etter Guds fotspor inn i en verden i forandring.

Knud Jørgensen, f. 1942. Journalist, cand. theol. Københavns Universitet, 1970, Ph.D. i missiologi fra Fuller Theological Seminary, 1980, programsjef ved Radio Evangeliets Røst i Etiopia, eksekutivsekretær for kommunikasjon ved Det Lutherske Verdensforbund, rektor ved Gå Ut Senteret, informasjonsjef i Kirkens Nødhjelp, direktør for Areopagos og dekanus for Tao Fong Shan i Hong Kong. Han er nå første amanuensis II ved

Det teologiske menighetsfakultet i Oslo og associate professor ved the Lutheran Theological Seminary i Hong Kong. Har skrevet en rekke artikler i bøker og blad, bøker om kommunikasjon og lederskap, og er medredaktør av *Missiologi i dag* (1994 og 2004).

Misjon til forandring – Transforming Mission

The Norwegian celebration of the Edinburgh 1910 centennial took the form of inviting a team from the Global South to reflect critically on and challenge church and mission in Norway. The findings were presented at a consultation in September 2010. The challenges and inspiration from the team highlighted *spirituality, youth in the church, being church in Norway, and mission locally and globally*. Could we open up for a more wholistic *spirituality* where we both rest in and become the hands of God? The triangle “word-prayer-daily life” is essential as source and as equipment. Such spirituality will include solidarity with a world in need. Spirituality and wealth make for an unhappy marriage. Equipping *a new generation* requires a stronger involvement of the family as the arena for Christian faith. And it requires a transformation of the traditional forms in worship and ministry. *Mission is what the church is*. Why not find this out by returning to the revival traditions in Norway? For the Church of Norway, as “a sleeping giant”, it is essential, the team from South said, to find a way out of its “Constantinian captivity”. With regard to *mission locally and globally* the team reminded us that “mission from the West to the rest” has been replaced by a movement “from everywhere to everyone”. The local congregation is the basis for mission, but it needs help to focus on the ends of the earth. Here the mission societies have an essential role in lifting up the “glocal” responsibility. Along the way the many migrant churches in Norway may inspire and bring renewal.